

Βάσα Κοιλανίου

Η Βάσα Κοιλανίου είναι ένα γραφικό αμπελοχώρι και βρίσκεται στην επαρχία Λεμεσού. Είναι κτισμένη σε μια μικρή κοιλάδα δυτικά του Τροόδους σε υψόμετρο 750 μέτρων. Γειτονεύει με τα χωριά Μαλιά, Γεροβάσα, Κισσούσα, Όμοδος και Ποταμιού.

Η Βάσα είναι ένα από τα σημαντικότερα αμπελοχώρια της περιοχής και φημιζόταν και σε προηγούμενες ιστορικές περιόδους για τα αμπέλια της. Σήμερα κατέχει μια προνομιακή θέση παγκύπρια στην παραγωγή σταφίδας. Είναι το πέμπτο αμπελοχώρι της Λεμεσού. Η καλλιεργούμενη με αμπέλια έκτασή της ξεπερνά το 40% της ολικής της έκτασης.

Το αρχικό της όνομα ήταν «Βήσσα» ή «Βάσσα» που σημαίνει, στη γλώσσα των Αρκάδων¹, δασώδης κοιλάδα. Στην Αρκαδία της Πελοποννήσου υπήρχε κατά την αρχαιότητα οικισμός που ονομαζόταν «Βάσσαι» και εκεί βρισκόταν ο περίφημος ναός του Επίκουρου Απόλλωνα. Η ονομασία λοιπόν του χωριού μπορεί πολύ πιθανόν να σχετίζεται με την εποίκιση της Κύπρου από τους Αρκάδες. Στο χωριό μάλιστα υπήρχε ιερό του Πυθέα Απόλλωνα στο χώρο που σήμερα είναι κτισμένη η κεντρική εκκλησία, γεγονός που ενισχύει την παραπάνω άποψη. Από το άγαλμα του Απόλλωνα σώζεται μια κωνική πέτρα – ομφαλός – στο ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου στη Βάσα.

Ο τοπικός Άγιος της Βάσας είναι ο Όσιος Βαρνάβας. Σύμφωνα με την παράδοση ο Όσιος Βαρνάβας μόνασε στο σπήλαιο που βρίσκεται δυτικά του χωριού. Εκεί βρέθηκαν και τα λείψανά

¹ Αρκάδες ήταν οι κάτοικοι της Πελοποννήσου οι οποίοι δεν άντεξαν το Δωρικό ζυγό και εγκατέλειψαν τις πόλεις τους για να ζητήσουν αλλού πατρίδα. Αρκετοί από αυτούς εγκαταστάθηκαν στην Κύπρο κοντά στην περιοχή του Τροόδους. Οι Αρκάδες ήταν οι πρώτοι που θεοποίησαν τον Απόλλωνα.

του. Δίπλα από το σπήλαιο αυτό, είναι και το ξωκλήσι του. Είναι μικρό, πετρόκτιστο και μονόκλιτο.

Μέσα στο χωριό υπάρχει η μεγάλη εκκλησία της Παναγίας του Ευαγγελισμού. Εκεί που βρίσκεται τώρα η εκκλησία της Παναγίας ήταν η πανάρχαια εκκλησία του Οσίου Βαρνάβα. Κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας αυξήθηκε ο πληθυσμός της Βάσας και χρειάστηκε να κτιστεί μεγαλύτερη εκκλησία. Στη θέση της ανεγέρθηκε η νέα εκκλησία του Ευαγγελισμού που ήταν από τις μεγαλύτερες και αρχαιότερες της εποχής εκείνης. Είναι γοθικού ρυθμού με τρούλο. Το ξεχωριστό εικονοστάσι της, είναι κατασκευασμένο από πολύ μικρό τούβλο, επενδυμένο από γύψινο υλικό και διακοσμημένο από παραστάσεις αγγέλων.

Μετά την ανέγερση της εκκλησίας οι προσπάθειες των κατοίκων στράφηκαν στην ανέγερση σχολικού κτιρίου. Δύο εύποροι κάτοικοι της Βάσας, ο Χατζηκλεάνθης και ο Μαρκαντώνης, ανέλαβαν με δικά τους έξοδα την ανέγερση του σχολείου. Τρεις διδάσκαλοι εργάστηκαν άοκνα και εμπλούτισαν τις παιδικές ψυχές με νάματα του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού. Αυτοί είναι ο Χαράλαμπος Παπαδόπουλος, Ελένη Ζαχαριάδου και Ανδρέας Νικολαΐδης.

Το χωριό Βάσα είναι συνδεδεμένο και με άλλες σπουδαίες προσωπικότητες στο χώρο της παιδείας. Ο Στυλιανός Χουρμούζιος, ο πρωτοψάλτης της Κύπρου, κατάγεται από τη Βάσα. Εκεί έμαθε τα πρώτα του γράμματα και μυήθηκε στη Βυζαντινή μουσική από το δάσκαλο Αχιλλέα Νικολαΐδη. Επίσης, είναι γνωστό ότι ο ποιητής Δημήτρης Λιπέρης για πολλά χρόνια συνήθιζε να περνά τα καλοκαίρια του στη Βάσα Κοιλανίου. Το φυσικό περιβάλλον του χωριού, το κλίμα, το νερό και η φιλοξενία των κατοίκων αποτελούσαν πηγή έμπνευσης γι' αυτόν.

Η Βάσα έχει σπουδαία εκκλησιαστική κληρονομιά. Εκτός από την εκκλησία του Ευαγγελισμού, υπάρχουν το εκκλησάκι του Τιμίου Προδρόμου, το ξωκλήσι του Αγίου Γεωργίου, το σπήλαιο του Αποστόλου Τίμωνα και το ξωκλήσι του Προφήτη Ηλία. Επιπρόσθετα, δημιουργήθηκε και το Εκκλησιαστικό Μουσείο για να στεγάσει και να διαφυλάξει τους πολύτιμους εκείνους θησαυρούς που διασώθηκαν από τον πανδαμάτορα χρόνο.

Η Βάσα διατηρεί ακόμα και σήμερα τη γοητευτική παραδοσιακή αρχιτεκτονική με τους λιθόστρωτους δρόμους και τα παραδοσιακά σπίτια κτισμένα με άψογη πελεκητή ασβεστόπετρα. Σε αρκετά σπίτια υπάρχουν ακόμη τα παλιά πατητήρια, αλλά και τα σύγχρονα πιεστήρια για την παραγωγή του φημισμένου βασιώτικου κρασιού καθώς και οι αποστακτήρες για την παραγωγή της ζιβανίας.

Βιβλιογραφία

Παπαϊωάννου Σ. (1995). *Ιστορία του χωριού ΒΑΣΑ (Κοιλανίου)*. Λεμεσός.

<http://www.vasakilaniou.org/istoria.shtm>